

Český svaz včelařů, z.s.,
OKRESNÍ ORGANIZACE KROMĚŘÍŽ

O k r e s n í v č e l k a M á j a

2/2023 (květen 2023)

Vážení přátelé, členové základních organizací Českého svazu včelařů v našem okrese,

oslovuji vás podruhé v tomto roce. Tak snad se konečně dočkáme lepšího počasí, to zatím nebylo pro rozvoj včelstev úplně ideální, nicméně včely si poradily a snaží se. Neměli bychom být rozvojem ukolébáni, roztoči se rychle množí a je třeba jejich počty sledovat. Ruku na srdce, kdo z nás má přehled? V tomto období nepůsobí roztoči žádné viditelné škody, nicméně jejich počet se rychle zvyšuje. Proto je třeba mít přehled, což mnozí včelaři podceňují a pak jsou rozčarováni následky, které dobře známe. Jedno z opatření je ošetření kyselinou mravenčí po vytočení prvního medu. Ovšem mnohokrát jsme zdůrazňovali, že ideální je plošné ošetření v co nejširším okolí, jinak se z toho nevyhrabeme. Vzhledem k velké organizovanosti v našem svazu by to neměl být problém, tady mají naše ZO kulantně řečeno ještě velké rezervy. Důvod je prostý. Většinou jsou různé akce organizovány stále stejnými funkcionáři a ti již nemají chuť a energii na další aktivity.

Dalšími opatřeními se zabývá článek z Moderního včelaře, který níže otiskujeme. Jedno z nich je odstraňování zavíčkovaného trubčího plodu, je dobré sledovat jeho napadení tak, že vidličkou vytáhneme larvy a vidíme, zda tam roztoči jsou a v jakém počtu.

Také v letošním roce jsme zajistili u našich prověřených přátel matky. Zájemci se na nás mohou obrátit, případně si matky sami objednat. Jedná se o rozchov linie Singer ze stanice Kývalka a Sklenar – rozchov z matek z rakouského Mistelbachu. Níže jsou uvedeny kontakty.

Ještě se krátce zmíním o sledování jedné akce. Jedná se o monitoring úspěšnosti zimování včelstev. Z našeho okresu se zúčastnilo 33 respondentů, což je X % členů naší Okresní organizace. Je škoda, že většina našich členů není ochotna věnovat 10 minut vyplnění a odeslání dotazníku, je otázka jak jsou pak ochotni věnovat se včelám. Je třeba se zamyslet, jestli jsme včelaři, nebo jak některé z nás nazval na jedné přednášce Dr. František Kamler - HASIČI. Tito nevčelaři, ale ze zpožděním hasí následné nedostatky a v podstatě neprospívají včelám ani svému včelařskému okolí. Tím, že se neúčastníme akce COLOSS dáváme najevo, že lidé, kteří se výzkumu věnují a snaží se řešit naše problémy jsou nám – lidově řečeno – ukradení. Zamysleme se nad tím. V dubnu přece nikdo z nás nemůže říct, že si nenajde 10 minut času. Takže pouze 33 našich členů z našeho okresu tomu těch 10 minut věnovalo. Tito zazimovali 667 včelstev, z nich uhynulo 77 to je 10,9%. Ve Zlínském kraji vyplnilo a odeslalo dotazník 141 včelařů. Tito zazimovali 2484 včelstev a uhynulo jim 12,1% včelstev. Zdá se to někomu z vás málo? Máte vyšší úhyny? Asi je třeba si najít více času na vzdělávání, debaty, získávání a předávání zkušeností. K tomu nám přece svaz slouží a je jen na nás jak toho využijeme. Záleží na jednotlivých členech a jejich přístupu nejen ke včelám. K tomu jinak není co dodat. *Stanislav Doležel, předseda OV Kroměříž*

Aktuální zdravotní opatření

Začalo nám nejkrásnější období, včelstva jsou nebo se blíží k vrcholu rozvoje. Bohužel, jak duben tak i květen do současné doby nebyly zrovna nejpříznivější. Kvete řepka, javory, kaštany, ale většinou je chladno a deštivo. Pokud není přínos sladiny, ustává i stavba mezistěn. Nicméně včelstva plodují a jak bylo výše uvedeno přítomní roztoči obsadí menší procento buněk, protože stále matky kladou tisíce vajíček. Roztoči nezaostávají a intenzívně se množí. Koncem června, kdy matky kladení omezují, začínají tedy mít roztoči navrch a škody se začnou projevovat. Sice nejsou na první pohled zřejmé, včel je pořád hodně, ale včely napadené roztoči jsou krátkověké a nemají šanci zimu přežít. Zpracují dodané zásoby na zimu, uloží je do plástů a během listopadu zmizí. Co dělat? Kromě zootechnických opatření, jako je odstranění zavíčkovaného trubčího plodu je dobré koncem června dát matky do izolátoru na dva rámy a po zavíčkování plodu je ošetřit teplem ve Varocontrolleru, nebo je zlikvidovat ve slunečním tavidle. Podrobnosti v článku z časopisu Včelařství 3-2022 uvádíme v příloze. Další účinné opatření je, okamžitě po vytočení, tedy co nejdříve jak je to možné ošetřit včelstva kyselinou mravenčí. Dále je možno vložit léčiva s thymolem, jsou k mání Apiguard a Thymovar, vkládají se na 2-3 týdny a to opakovaně, takže roztoč moc šancí nemá. Samozřejmě jsou ještě Gabony, jejich účinnost ovšem klesá proto, že včelaři je používají stále dokola a roztoči získávají na některé účinné látky rezistenci. Ing. Vladimír Veselý doporučoval zvolit pro každé následující léčení přípravek s jinou účinnou látkou. To kdyby včelaři dodržovali, neměli bychom s rezistencí roztočů problémy. Ovšem někteří včelaři – hasiči vytácejí i v srpnu, nebo vyčkávají na pozdní snůšku která se nedostaví (ale co kdyby) a v té době jsou již včelstva nenávratně poškozena a po tomto pozdním ošetření v nejlepším případě přežijí zimu velmi slabá, pokud vůbec přežijí. Těm zbývá už jen jediná šance, nakoupit na jaře přezimovaná včelstva od včelařů se zodpovědným přístupem k léčení.

Služby našim včelařům

Cílem našeho svazu je služba včelařům, i když někteří škarohlídové se snaží svaz očerňovat. Snahou ČSV, tedy i nás - okresního orgánu Českého svazu včelařů - je nabídnout našim členům informace, výrobky a služby s co největší přidanou hodnotou, ve správný čas, v ideálním místě a za vhodnou cenu. Proto jsme přistoupili k vydávání inzerce. Tato inzerce je bezplatná, uveřejňujeme služby a nabídky pouze od dodavatelů a výrobců, s nimiž máme dobré zkušenosti a kteří je poskytnou k vaší spokojenosti i vám. Jedná se o různé služby, výrobky, matky a podobně. Někteří vám vyhoví přednostně – pokud to bude jen trochu možné – pokud řeknete při objednávce heslo „**volá KROMĚŘÍŽSKÁ VČELKA MÁJA**“

Poděkování: Děkujeme respondentům COLOSS: Monitoringu úspěšnosti zimování včelstev za účast v projektu. Díky nim získáváme cenná data o českém včelařství, která jsou inspirací pro další výzkum, ověřování v praxi i metodické postupy. Protože to jsou zvědaví včelaři, je pro ně určen tento článek. A co vy ostatní? Probudte se, účet přijde na jaře!!! Tento článek byl publikován v časopise Moderní včelař.

Letní odstranění plodu – prevence i léčba varroózy

Zdraví včelstev v létě je klíčové pro jejich zdárné přezimování. V tomto období se totiž líhne dlouhověková zimní generace včel, která ve včelstvu zůstane až do následující sezóny. Pro zajištění dobrého zdravotního stavu je potřeba efektivně ošetřovat včelstva proti varroóze, která v létě graduje. Možností je řada: od vložení Gabonu, přes kyselinu mravenčí, šťavelovou nebo tymol až po kombinace léčiv a zootechnických zásahů. Preventivním i záchranným opatřením je odstranění zavíčkovaného plodu s následnou aplikací vhodného léčiva.

Česká letní gabonová tradice

Nejsnazší je do včelstev vložit v Česku tradičně používané pásky Gabon. Na trhu jsou k dostání dva typy pásků, rozdíl je v účinných látkách. Gabon PF 90 mg obsahuje účinnou látku fluvalinát a Gabon Flum účinnou látku flumetrin. Pásky se po posledním medobraní snadno vloží v plodišti do uličky mezi rámkou a po 24 dnech se vytáhnou. Dlouhá doba aplikace je navržena proto, aby byli zahubeni i roztoči na průběžně se líhnoucím plodu. Metoda je snadná a mezi českými chovateli hojně aplikovaná. Je však nutné dbát na meziroční střídání účinných látek, tzn. syntetických s přírodními, a nejlépe ještě zapojit preventivní zootechniku. Důvodem je možný rozvoj rezistence roztočů, což vede k neúčinnému ošetření. Rezistentní roztoči byli v České republice již detekováni a mapa jejich výskytu je na webu www.svs-cr.cz.

Alternativ je mnoho

Včelaři, kteří nechtějí používat syntetické akaricidy, nebo chovatelé střídající syntetické akaricidy s jinými postupy, volí nejčastěji odpařovače kyseliny mravenčí či stále oblíbenější kyselinu šťavelovou ve formě pokapu, sublimace nebo pásků s glycerinem. Přípravky na bázi tymolu nejsou mezi českými včelaři rozšířené, takže se jim v článku nevěnujeme. Úspěšnost ošetření včelstev odpařováním kyseliny mravenčí závisí na řadě faktorů: na teplotě, vlhkosti, vložení odpařovačů atd. Naopak pro účinnou aplikaci kyseliny šťavelové je zapotřebí mít včelstva bez zavíčkovaného plodu. A právě na to se v článku zaměříme.

Proč a kdy odstranit zavíčkovaný plod?

Prakticky žádná u nás používaná účinná látka proti varroóze neúčinkuje pod víčky buněk s vyvíjejícími se kuklami, a to ani Gabon! Na často zmiňovaný účinek kyseliny mravenčí pod víčky se nedá spoléhat, protože při nesprávné aplikaci nefunguje dokonce ani na roztoče na dospělých včelách, tzv. foretických roztočích. Z celkového počtu kleštíků *Varroa destructor* se přibližně 80 % z nich vyskytuje na zavíčkovaném plodu, zbytek je na dospělých včelách.

Odstraněním zavíčkovaného plodu jednak zbavíme včelstvo většiny roztočů, jednak podstatně zvýšíme účinnost následného léčebného ošetření. Odstranění zavíčkovaného plodu má hlavně smysl, pokud:

- Včelstvo je napadeno z více než 10 %. (Dle metody smyv připadá více než 20 roztočů na 200 dospělých včel, viz. Moderní včelař 7/2021.)
- Ve včelstvu pozorujeme včely s deformovanými křídly.
- Jde o prevenci těsně před líhnutím zimní populace včel, to znamená během cca druhé poloviny července.

Izolátory matek

Izolátory mají podobu kazety obvykle na dva rámečky (obr. 1), do kterých se umístí matka (obr. 2). Včelaři je někdy zaměňují za klíčky na matky, ale v těch matka na rozdíl od izolátorů neklade vajíčka. Izolátory s matkou a dvěma soušemi či souší a mezistěnou se umístí zpátky do plodiště. Matka se nemůže pohybovat volně po úlu, takže klade jen na vymezených dvou rámcích. Po vylíhnutí plodu mimo izolátor se ve včelstvu nachází zavíčkovaný plod jen v izolátoru. A toho můžeme náležitě využít. V praxi existuje několik zootechnických alternativ omezování matek v kladení, např. zimní a podzimní izolování, anebo klíčkování matek, avšak se soustředíme na letní použití izolátorů.

Obr. 1: Dvourámkový izolátor na matku.

Obr. 2: Vložení matky do dvourámkového izolátoru, včely se k ní dostanou skrz mřížku v izolátoru. Matka je v izolátoru uzavřena 3-4 týdny.

Zavíčkovaný plod jako varroapast

Při této strategii doslova lovíme roztoče na plod v izolátoru. Zhruba po týdnu od izolace matky zkontrolujeme pláсты v izolátoru a odhadneme stáří plodu. Jakmile se v izolátoru nachází zavíčkovaný plod, lze zavíčkované pláсты vytáhnout a vložit do izolátoru novou souš, na které může matka pokračovat v kladení. Pravidelným odstraňováním zavíčkovaného plodu z izolátoru vylovíme ze včelstva velké množství roztočů. Matku držíme v izolátoru zhruba 3-4 týdny a průběžně odstraňujeme zavíčkovaný plod.

Méně pracnou alternativou je matku umístit do dvourámkového izolátoru na dobu posledních tří týdnů v červenci. Po této době izolátor odstraníme, matku vypustíme volně do včelstva a zaplodované pláсты z

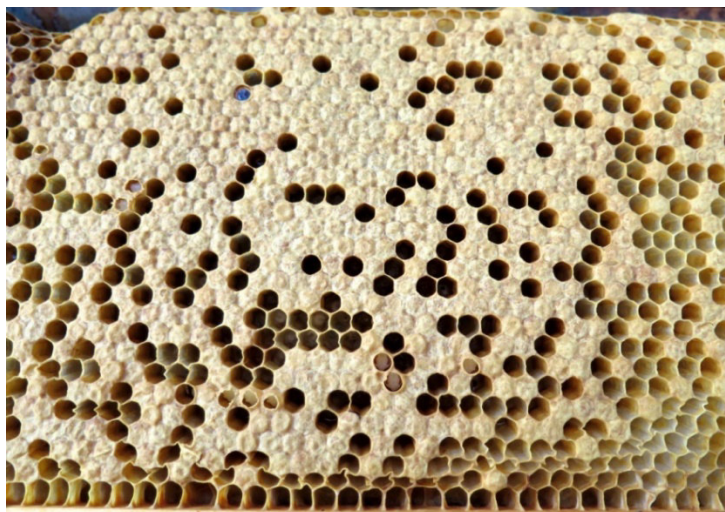
izolátoru vytavíme ve slunečním tavidle nebo je jiným vhodným způsobem zlikvidujeme. Včelstvo ošetříme vhodným léčivým přípravkem, nejlépe pokapem kyselinou šťavelovou. Matku obvykle držíme v izolátoru během července, což je před tím, než začne klást zimní populaci včel.

Po uvolnění matky z izolátoru na konci července až na začátku srpna je vhodné včelstvo pomalu krmit a tím podporovat matku v kladení. Nově líhnoucí se plod bude bez roztočů. Je však víc než pravděpodobné, že si včelstvo během září a října donese roztoče z okolí (tzv. reinvaze), takže podzimní či zimní ošetření rozhodně nesmíme vynechat.

Plodové plásty z izolátorů již nezužitkováváme

Zavíčkováný plod z izolátorů bývá silně napaden roztoči (obr. 3, 4), proto je vysoce kontraproduktivní tyto plodové plásty zužitkovávat například v oddělcích. Plod je kromě roztočů napaden sekundárními virózy, které by oddělky oslabily.

Abych tuto hypotézu ověřil prakticky, vytvořil jsem před pár roky ze zavíčkových plástů z izolátorů tři silnější oddělky s novými matkami. Cílem bylo zjistit, jak se oddělky budou vyvíjet, jak dlouho přežijí a zda postačí včely ošetřit proti varroóze až po vylíhnutí plodu. Do každého z experimentálních oddělků jsem vložil dva pásy Gabonu Flum. Plod se sice vylíhnul, roztoči byli zahubeni léčivem, ale oddělky se nedočkaly ani konce září. Natolik byly včely oslabené roztoči. Tím jsem si potvrdil, že plod z izolátorů je nejlepší zlikvidovat.

Obr. 3: Plást se zavíčkováným plodem vytažený z izolátoru. Zkušeného chovatele zaujme výrazná mezerovitost, která je signálem problému.

Obr. 4: Ukázka silného napadení zavíčkováného plodu při vytažení z izolátoru (varroapast). Plod je silně napaden, je potřeba jej zlikvidovat a dále nezužitkovávat v oddělcích.

Vyškrábání zavíčkovaného plodu vidličkou

Tento úkon vypadá na první pohled jako drastická metoda odstranění plodu, jenže je rychlá, efektivní a vyplatí se hlavně v případě, že během varroamonitoringu zjistíme silně napadená včelstva (nad 10% napadení dospělých včel), anebo pozorujeme ve včelstvu včely s deformovanými křídly. Deformita křídel je příznakem akutní virózy, respektive varroózy a blížíciho se kolapsu.

Postup je snadný: odvíčkovací vidličkou vyškrábeme veškerý zavíčkovaný plod ve včelstvu (obr. 5). Během dalších asi tří dnů včely plod zkonzumují nebo vynesou a uklidí buňky (obr. 6). Během čištění vylezou z buněk dospělé samičky roztočů, nevyvinutí roztoči zahynou či je včely usmrtí kusadly během čištění buněk. Po cca 3-4 dnech včelstvo ošetříme vhodným léčivým přípravkem, osobně používám pokap kyselinou šťavelovou. Této metodě říkám záchranná brzda, za kterou je možné zasáhnout kdykoliv během sezóny. Zatažením za tuto záchrannou brzdu zachráníme silněji napadené včelstvo i během srpna. Vyplatí se to, protože vložení Gabonu, odpařovačů kyseliny mravenčí, samotný pokap kyselinou šťavelovou či jiné "jednoduché" zásahy už k záchraně včelstva nepovedou, jak jsem si několikrát ověřil v praxi.

Obr. 5: Vyškrábání zavíčkovaného plodu vidličkou. Kukly je potřeba usmrtit, za několik dní včely plodiště vyčistí a matka začne znova klást.

Obr. 6: Úklid buněk včelami v následujících dnech po vyškrábání plodu vidličkou. Přenos viróz z plodu na dělnice je sice možný, ale nevýznamný pro rozvoj infekce. Právě naopak eliminace roztočů z plodu povede i k ozdravení celého včelstva od viróz.

Odebrání plástů se zavíčkovaným plodem

Pokud někdo nemá k dispozici izolátory matek a současně se mu nechce plod vyškrabávat vidličkou, může z ošetřovaných včelstev odebrat celé rámkové zavíčkované plody.

Jenže pak chovatel čelí nerudovské otázce: "Kam s ním?" Plod je nejspíše napaden roztoči *Varroa destructor*, takže pro tvorbu oddělků se nehodí. Kolem plodu jsou věnce medu a pylu, které je škoda vytavit ve slunečním tavidle, lze je ale vytočit. Sběrné oddělky se taky nevyplatí dělat v červenci s již napadeným plodem, viz výše popsany experiment s oddělkem z rámků z izolátorů.

Přemetení včelstva na mezistěny

Tento způsob ošetření kombinuje prevenci varroózy s významnou obměnou díla. Včely tak zbavíme roztočů a současně starých plástů, které obsahují jak zbytky po vylíhnutém plodu včetně choroboplodných zárodků, tak případná rezidua chemických látek z okolního prostředí, protože ta se ukládají hlavně ve vosku.

Včelstva se obvykle přemetají na mezistěny buď brzy na jaře, nebo v létě po posledním vytočení medu. Po letním přemetání včel je vhodné je ošetřit například pokapem kyselinou šťavelovou nebo postříkem 15% roztoku kyseliny mléčné. Včely na mezistěnách pomalu krmíme, čímž podněcujeme matku v kladení a včely ve stavbě díla. Kontraindikací k přemetání včel v létě může být v některých oblastech nedostatek pylu, protože přemetáním zbavíme včely zásob pylu z jara či časného léta. Bez kvalitní pylové výživy se nevyvine ani zdravá zimní populace včel. Vyplatí se proto znát své stanoviště a jeho úživnost v druhé polovině léta.

Síla včelstva

Mnoho chovatelů se asi zeptá, zda letní odstranění plodu včelstva neoslabí. Samozřejmě nejde o přirozenou situaci, protože v přírodě by včelstva plodovala bez významnější přestávky po celou sezónu. Jenže v létě musíme účinně zasahovat proti roztoči *Varroa destructor* a právě letní odstranění plodu patří mezi účinné technologické zásahy, které lze kombinovat s aplikací léčiv na přírodní bázi. Oslabení roztoči má pro včelstvo fatální následky, plodovou mezeru včelstva do zimy doženou s přidanou hodnotou - zdravou zimní populací včel a případně obměněným dílem.

Naše nabídky: heslo „volá KROMĚŘÍŽSKÁ VČELKA MÁJA“

Včelař spěchající na včelnici chytit roj

Výroba mezistěn

Máme dobré zkušenosti s včelařem a výrobcem mezistěn Josefem Zádrapou. Přítel Zádrapa vyrábí mezistěny na Vsetíně, prohlédli jsme si jeho provozovnu, panuje zde pořádek a absolutní čistota, k výrobě používá nerezové stroje, mezistěny vám vyrobí z vašeho vlastního vosku, takže máte jistotu, že neberete zajíce v pytlí. Adresa je Hluboké 760, Vsetín, e-mail: jzadrapa@seznam.cz, telefon 605 518 561. Takže na základě našich zkušeností s čistým svědomím doporučujeme.

Matky

Tak jako v loňském roce jsme zajistili pro vás i letos matky od chovatelů, s jejichž matkami máme několikaleté dobré zkušenosti. Zde jsou kontakty.

Václav Srkala - tel: 608 120 121 Kelč (okres ZL) osobní odběr

Milan Bečka - tel: 774 204 714 Lučice (okres HK) - (Linie Singer a Sklenar) - poštou i osobní odběr

Karek Vrzáň - tel: 608 120 121 Kosice(okres HK) - (Linie Singer a Sklenar) - poštou i osobní odběr

Medomet, úly, včelstva

Prodám 6ti rámkový zvrtný medomet, ruční pohon, nerezový plášť, na míru rámků do 42x29 cm. Vhodné pro 39x24. Přešel jsem kvůli věku na lehčí nízké nástavky Langstroth a delší rámeček než 42 cm tam nevejde. Jinak bych ho nenabízel, byl jsem s ním plně spokojen. Bez problémů mi stačil na 30 včelstev. Cena 5 000.- Kč. Prodám po sezóně včelstva i s novými úly B10, nové nepoužité úly (míra 42x27,5 + polonástavky 42x17) Informace na bzukot@post.cz

A něco na parádu i užitek (aby vám nespadyly gatě):

DARKING.CZ

VČELAŘSKÉ DÁRKOVÉ PŘEDMĚTY

Podívejte se na www.darking.cz

Pan Libor Filák pro nás vyrábí velmi kvalitní kožené opasky s včelařskou tematikou, textilní opasky v různých barvách jak vidíte na letáku, manžetové knoflíčky, sponky na vázanku a další. Kromě včelařských motivů vyrábí i rybářské, myslivecké, hasičské a další motivy. Jeho výrobky máme vyzkoušené a můžeme je na 100 % doporučit. Vaše včely jistě ocení tyto doplňky na vás.

Telefon pana Filáka je **603 360 767**, uveďte výše uvedené heslo a budete VIP zákazník.

Pokud jste dočetli Zpravodaj a bylo to pro vás přínosné, přepošlete jej svým přátelům z jiných okresů. Děkujeme.